

Andrzej F. Dziuba

"La mondialisation de la revolution
culturelle occidentale : concepts-clefs,
mecanismes operationnels",
Marguerite A. Peeters, 2007 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 78/3, 234-238

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

poza nawias życia, z czym mamy do czynienia np. w środkach masowego przekazu. Autor, rzetelnie używając tworzywa Biblii i jej orędzia, znakomicie ukazał ambiwalencję starości – i właśnie to stanowi największy atut jego rozprawy. Porusza się znakomicie po niełatwych obszarach egzegezy i teologii biblijnej, z wyraźną predylekcją dla synchronicznej lektury ksiąg świętych. Ponieważ P. Ostański nie odbył specjalistycznych studiów biblijnych za granicą, należy wyrazić podziw dla rezultatów jego wytrwałej pracy samokształceniowej, których świadectwem jest ustawiczny rozwój naukowy. Monografia świadczy o samodzielności myślenia, znakomicie opanowanej technice pisania, godnej najwyższego uznania umiejętności korzystania z technik informatycznych oraz gruntownym i solidnym podejściu naukowo-badawczym, a o jej wartości przesądza również ogromna przydatność pastoralna i humanistyczna.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Marguerite A. PEETERS, *La mondialisation de la revolution culturelle occidentale. Concepts-clefs, mecanismes operationnels*, (b.m.w.) 2007, ss. 202.

Współczesne przemiany cywilizacyjne, które są udziałem tylko części ludzkości, dokonują się niezwykle szybko. Znaczna część jest jakby z nich wyłączona, w przynajmniej nie korzysta twórczo z pozytywnych skutków i owoców. To są zjawiska i procesy, które czasem wydaje się przebiegające poza wyraźną kontrolą. Ich bogactwo oddziaływania także jest trudne do syntetycznego rozeznania i objęcia.

Dlatego zawsze z dużym oczekiwaniem sięga się po prace, które podejmują próby dokonania pewnego oglądu, syntezy czy bardziej pogłębionej analizy aktualnych zjawisk kulturowych. W nurt ten wpisuje się także najnowsza praca Marguerite A. Peeterson. Jest ona autorką m.in. *The New global ethic. Challenges for the Church* oraz wielu tekstów na stronie internetowej www.aeri.com. Natomiast prezentowana praca ukazała się ramach publikacji Institut pour une Dynamique de Dialogue Interculturel asbl.

Po spisie treści (s. III-V) zamieszczono wykaz skrótów (s. VI). Całość treściową, po wprowadzeniu, podzielono na sześć rozdziałów i zakończenie. Wreszcie dodano bibliografię i pięć aneksów.

Wstęp wskazuje na światową rewolucję kulturalną, odniesioną do środowisk zachodnich (s. 1-2). Te procesy zdynamizowały się po zakończeniu zimnej wojny. Co więcej, zachodnia rewolucja przyniosła już pewne owoce i jakby w niektórych płaszczyznach słabnie.

W pierwszym rozdziale podniesiono zagadnienie zachodniej rewolucji feministycznej, seksualnej i kulturalnej (s. 3-20). Można zauważyć ściśle związki między rewolucją feministyczną a seksualną. Ostatecznie zjawiska te są swoistym fenomenem. Autorka pracy analizuje bliżej szczególnie znane tutaj postacie Margaret Sanger i Simone de Beauvoir. To sięganie do egzystencjalnych *en soi i pour soi*. W procesy te, zwłaszcza w sferze seksualnej, wpisał się pseudonaukowiec Alfred Kinsey. Przywołano jeszcze Herbert Marcuse, w kontekście rewolucji kulturalnej.

Światowa rewolucja kulturalna, postmodernizm i nowa etyka światowa to tytuł drugiego rozdziału (s. 21-48). Autorka wskazuje najpierw światową koniunkturę w 1989 r. Rodzi się nowy język, który wpływa na wiele ówczesnych przemian. Mówi się m.in. o światowym konsensusie, dekonstrukcji rzeczywistości, etyce światowej czy etyce ambiwalentnej. Tych terminów było bardzo wiele, a z nimi związek różne propozycje ówczesnych przemian kulturowych. Jawią się też pytania o nowe formy dyktatury, procesy holistyczne, erę postdemokratyczną czy paradygmat różnorodności.

Kolejny rozdział koncentruje się na rozeznaniu poczęcia jako klucza do elementów rewolucji seksualnej i feminizmu światowego (s. 49-84). To słowo, a raczej jego rozumienie, jakby automatycznie stawia w konsekwencji spożerzenie na wiele innych postaw, opinii czy wyborów moralnych. Autorka stawia obok siebie zdrowie zdolne do poczęcia nowego życia i zdrowie seksualne. Stawia pytania o bezpieczne przerywanie ciąży i bezpieczne poczęcie, a dokładniej, czy te kategorie niosą w sobie jakieś ryzyko. Mówiąc o rodzinie, dopuszcza się ją jakby we wszystkich możliwych formach, dodaje różnorodność seksualną. Wskazano na jedno ze zjawisk związane z feminizmem: *gender* i pochodne.

M. A. Peeters w rozdziale czwartym zestawia dwie ważne kategorie: rewolucja i prawo (s. 85-110). Modne są tutaj m.in. kategorie: wartości uniwersalne, prawo arbitralnego wyboru, konsensus prawa międzynarodowego czy specyficzne traktowanie młodzieży. Całość działań stara się wpisać nowe oczekiwania w kategorie prawne. Z tego m.in. wynikają działania podejmowane w Kairze przez Międzynarodową Federację Planowania Rodziny czy protokół z Maputo.

Piąty rozdział nosi tytuł: *Historyczny i instytucjonalny przegląd globalizacji rewolucji* (s. 111-145). Autorka rozpoczyna go od wspomnianej Federacji i ONZ. Następnie wskazuje na szczególnie wymowne daty, m.in. 1968, 1970, 1990. Wśród miejscowości wskazano m.in. na Bukareszt, Meksyk, Amsterdam, Kopenhagę, Nairobi, Kair i Pekin. Te daty i miejsca są szczególnie ważne w całej światowej rewolucji feministycznej i kulturalnej. Wpływowy okazał się także m.in. Raport Kissingera czy kwestia demograficzna.

Ostatni rozdział prezentowanego studium opatrzono tytułem *Strategie i techniki agend transformujących społeczeństwo* (s. 147-184). Całą rewolucję przed-

stawia się jako „słodką” i milczącą. W oddziaływaniu zwraca się uwagę na inżynierię społeczną, które niekiedy jawi się jako sztuka, a innym razem jako nauka. Ważne jest wypracowywanie konsensusów. Dużą wagę przywiązuje się do procesów wychowawczych. Szczególną rolę formacyjną odgrywają także slogany. W relacjach kultury i religii sugeruje się przejście od konfrontacji do współpracy.

Całość książki zamyka interesujące podsumowanie (s. 185-186). Wskazane aneksy dotyczą w kolejności: A. *Słowa-klucze języka światowej rewolucji feministycznej i seksualnej* (s. 190-191); B. *Główni aktorzy i partnerzy rewolucji* (s. 192-198); C. *Wielkie konferencje ONZ po zakończeniu zimnej wojny* (s. 199); D. *Inne ważne wydarzenia* (s. 200); E. *Procesy demokratyczne i procesy „konsensualne”* (s. 201).

Generalnie prezentowana książka przedstawia niezwykle złożoną rzeczywistość kultury zachodniej, jej procesów i wielorakich przemian. Ważne jest w niej wyakcentowanie nowości aktualnych przemian, które niosą w sobie charakter globalizacyjny. Autorka, analizując dynamikę rewolucji zachodniej, jednocześnie czyni bardzo żywotnymi wszystkie komponenty ukazane w tytule pracy. Jak wskazuje podtytuł, stara się ona odkryć fundamenty tych zjawisk, poszukując ich najbardziej żywotnych źródeł, a jednocześnie odpowiednich narzędzi-kluczy w spojrzeniu na nie. Jest to niezwykle ambitny zamiar, ale tylko taką drogą można podjąć odpowiedzialną próbę fenomenologicznego oglądu badanej rzeczywistości.

Trzeba przyznać, że Marguerite A. Peeters porusza się umiejętnie i z dużą swobodą w gąszczu globalizacyjnych zjawisk zachodniej rewolucji kulturalnej. Dostrzega ważne zjawiska, widzi ich szeroką panoramę, ale jednocześnie potrafi także w szczegółowej analizie skoncentrować się na pojedynczych fenomenach. Zatem łączy twórczo umiejętność kompetentnej analizy i liczne odważne syntezy. Te ostatnie często są próbami oceny, diagnoz oraz pełnego troski wybiegania ku przyszłości cywilizacyjnego rozwoju współczesnej ludzkości.

Ciekawą pomocą w twórczym odczytywaniu poszczególnych rozdziałów są zamieszczone pod koniec zestawienia słów – kluczy. To jakby do pewnego stopnia dobre i zarazem syntetyczne wprowadzenie, jakby terminologiczne nakreślenie zasadniczych linii omawianej problematyki. To także pewne punkty na drodze lektury. Autorka przywołuje tu tak terminy klasyczne, jak i nowe, typowe już dla języka zachodniej rewolucji kulturalnej.

Ważnym miejscem prowadzonych badań i analiz są także przypisy. Pełnią one rolę nie tylko narzędzia referencji bibliograficznych. Pewne treści autorka świadomie tam właśnie przenosi. To są ciekawe dopowiedzenia, wyjaśnienia czy zestawienia, które jeszcze dobitniej wskazują na prezentowane i analizowane zjawiska.

Zamieszczone pod koniec opracowania aneksy dają ciekawe zestawienia osób, wydarzeń oraz terminologiczne. Ciekawe, że do organizacji zaangażowanych w rewolucję zaliczono np. „Sierra Club” i „Klub Rzymski”. Zestawienie różnych organizacji i instytucji zaangażowanych we współczesne procesy rewolucyjne ukazuje niezwykle aktywność różnych ludzi, grup społecznych, organizacji i środków, i często środków społecznych w wątpliwe działania i przedsięwzięcia. Niestety, w prezentowanym obrazie wiele organizacji *de facto*, ma zupełnie inne cele niż prezentowane oficjalnie. Dlatego dzisiaj można stosunkowo łatwo zauważyć, iż stosowana terminologia konferencji, dokumentów czy nawet aktów prawnych bardzo często świadomie wprowadza w błąd opinię publiczną, ukrywają faktyczne cele i działania. Dotyczy to szczególnie dramatycznych pytań, jak obrona życia i zdrowia, troska o rodzinę i wychowanie dzieci oraz młodzieży.

Jak zauważa Marguerite A. Peeters, tzw. nowa etyka, laicka, a wręcz i niejednokrotnie wroga wobec religii w swych korzeniach, jest szeroko propagowana w świecie od końca zimnej wojny. Jest to wyjątkowa i wręcz symboliczna zbieżność faktów. Wydaje się, że ta proponowana etyka jest jednym z owoców rewolucji feministycznej, seksualnej i kultury zachodniej i jakby elementem długiej drogi Zachodu w kierunku postmodernizmu. Jeden z ważnych elementów, który budzi niepokój, to włączanie tej kultury w elementy etyki, zatem jest to bezpośrednia konfrontacja życia, nauki, zasad i postaw etyczno-moralnych w konkretnej osobie oraz w różnych zbiorowościach ludzkich. Czasem w tekście jawią się także zestawienia (np. s. 24-25).

Autorka prezentowanego opracowania umiejętnie wykorzystała wiele z najnowszych terminów, które nie zawsze będą do końca zrozumiałe dla szerszego otoczenia. Jest to bowiem niekiedy swoisty żargon, który różnymi zabiegami socjotechnicznymi pragnie kształtować postawy ludzi. Oczywiście, nie chodzi tutaj wniknięcie do końca w specyficzny terminologiczny świat. Jednak w posłudze duszpasterskiej, w bezpośrednich kontaktach nie zawsze jednoznaczna terminologia techniczna może utrudniać i dzielić różne środowiska. Co więcej, może stać się niekiedy narzędziem zaangażowania w propagowanie rewolucji kultury zachodniej.

Trzeba przyznać, że autorka z dużą determinacją badawczą reflektuje nad niezwykle trudnym i złożonym problemem, zwłaszcza że jest on interdyscyplinarny. Można czasem odnieść wrażenie, iż kieruje się bardziej emocjami niż zimnym oglądem rzeczywistości. Świadczy to zarazem o jej ocenie analizowanych zjawisk. Z drugiej strony, problemy te są bardzo bliskie otaczającej rzeczywistości, gdyż wpływają na ludzi i mają swe bezpośrednie odniesienie do życia oraz postaw etyczno-moralnych.

Z prezentowanej książki Marguerite A. Peeters bija wręcz charyzmatyczne zainteresowanie podjętą tematyką. Widać, że autora jest zaangażowana naukowo i merytorycznie w prowadzone badania, ale z drugiej strony także daje swoisty upust emocjom. Jest wręcz zdeterminowana w trosce o godność człowieka, i to jest dla niej szczególnym przesłaniem, które wyzwała twórcze oraz dynamiczne głosy i postawy krytyczne wobec współczesnej rzeczywistości. Z książki tchnie duża odpowiedzialność za przyszłość ludzkiej kultury i cywilizacji. Pytania te stają się jeszcze bardziej dramatyczne, gdy odniesie się je do konkretnej osoby, rodziny czy społeczności.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz

Romuald PIEKARSKI, *Koncepcja cnót politycznych Machiavellego na tle elementów klasycznej etyki cnót*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, ss. 486.

Zaangażowanie polityczne jestem jednym ze szczególnych przejawów aktywności społecznej. Angażuje ono człowieka w specyficzny sposób, a jednocześnie – do pewnego stopnia – nawet determinuje dalsze kształtowanie się osobowości. Oczywiście nie jest to rzeczywistość, która narusza samą wolność osobową.

W dłuższej drodze analizy tego fenomenu jawi się wielokrotnie pytanie o cnoty polityczne, w nich bowiem próbuje się rozpoznać osobowe zaangażowanie konkretnego polityka. Te czynniki zdają się personifikować daną osobę. Nie ulega wątpliwości, iż szczególną postacią w dziejach politologii był Machiavelli. Dlatego z zainteresowaniem sięga się do prac odnoszących się do niego.

Autor prezentowanej książki, Romuald Piekarski, jako redaktor naukowy wydał m.in. *Czym jest filozofia polityki?* (Gdańsk 1999); *Cnoty polityczne – dawniej i obecnie. Moralne źródła polityki* (Gdańsk 1997); *Lokalna wspólnota polityczna a zagadnienie tożsamości zbiorowej* (Kraków 2002); *Globalizacja i my* (Kraków 2003). Jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu Gdańskiego, członkiem redakcji rocznika „Civitas”, współzałożycielem i prezesem Stowarzyszenia Edukacyjno-Naukowego im. Pawła Włodkowica.

Całość rozprawy otwiera obszerny spis treści (s. 5-8). Wyróżniono kilkanaście nienumerowanych bloków tematycznych, a w nich na mniejsze fragmenty.

Po uwagach wstępnych (s. 9-21) ukazano termin „cnota” w tradycji klasycznej i u Machiavellego (s. 22-33). Ważnym ustaleniem jest także status pisarstwa Machiavellego (s. 34-61) oraz odczytania Machiavellego (s. 62-85). Zwrócono uwagę na spójność i wręcz podobieństwo poglądów w *Księżciu* i *Rozważaniach*.